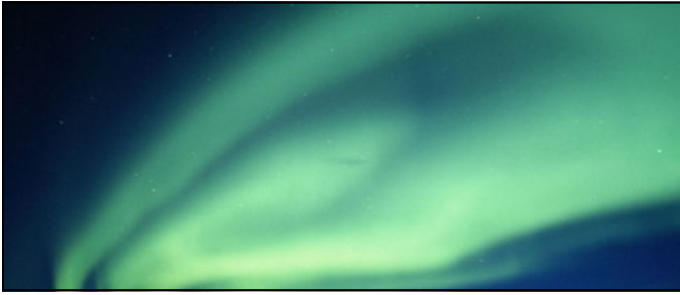

Literatura escandinava

Per Miquel Llimona — mllimona@dcae.cat

No hi ha dubte que la literatura escandinava viu en els nostres dies un moment d'esplendor. Mai en la història no s'havien venut tants llibres produïts en els freds i enigmàtics països del nord. Pensem en les novel·les de Stieg Larsson, entre d'altres. Novel·les que continuen escrivint-se inclús després de mort el seu pobre autor i que han atès quotes realment impensables en matèria d'exemplars venuts.

Fins fa poc, quan es parlava d'autors escandinaus la majoria de la gent pensava en Hans Christian Andersen, tal vegada el millor escriptor de contes infantils qui mai hi hagi hagut, Selma Lagerlöf, que va obtenir el premi Nobel pel seu inoblidable "Marvellós Viatge de Nils Holgersson a través de Suècia", o en l'hermètic Henrik Ibsen. Però ara probablement el nom més recordat serà Larsson, si el propi sistema no acaba condemnant-lo a l'oblit un cop exprimites fins a la darrera gota les seves possibilitats. Dic Larsson, ja que, com bé sabeu, n'hi ha dos de Larssons, Stieg i Assa i els dos han venut i estan venent milers i milers d'exemplars.

No he llegit aquests llibres perquè aquests tipus de fenòmens m'espanten una mica i em costa acabar de destriar el que hi ha de bona literatura – que de ben segur n'hi ha – del que es crea a través del marketing, els interessos editorials i les adaptacions immediates al cinema, que es produeixen abans que el públic hagi pogut digerir el propi llibre. I per tant no en puc donar una opinió.

La meua intenció és, però, aprofitant el fenomen i el soroll entorn de la literatura escandinava parlar de dues delicioses novel·les d'escriptores que s'han traduït i publicat recentment al nostre país, sense fer gaire enrenou i corrent el seriós perill de passar inadvertides, però que constitueixen dues meravelloses peces literàries.

Alguna cosa deu succeir que tantes obres magnífiques, llibres, pel·lícules, etc. passin desapercebudes. Humils, sense fer soroll, fins i tot depreciades i menystingudes per la crítica o pel gust imperant.

Però aquesta seria una altra matèria molt més complexa. El que ara voldria és parlar-vos de dos llibres; el primer es diu "Astrid i Veronika" i n'és autora l'escriptora sueca Linda Olsson.

Ens parla d'una jove artista que, després d'haver sofert un accident emocional molt fort, es refugia en la soledat d'un poblet perdut en els immensos boscatges del Nord de Suècia; en una casa apartada que per a l'única veïna té una altra casa on un dona ja gran es protegeix de la crueltat amb què la vida l'ha tractat, aïllant-se en la soledat. A poc a poc, la dolça serenitat del paisatge, el pas de les estacions, cadascuna impregnada de la seva bellesa particular i de les seves manifestacions en la natura; com ara els bolets, les olors humides del bosc i el color incendiat i rovellat de les arbredes a la tardor;

la neu i el fred de l'hivern; l'explosió de la primavera, que inunda la natura de baies, fruits, flors i alegria, i les inacabables i tèbies nits d'estiu i la necessitat de compartir tanta bellesa, van empenyent les dues dones a trobar-se. En llargues caminades, en passeigs per la boscúria, en la contemplació de la nit estrellada, a poc a poc sorgeixen les confidències, les paraules, la compassió entre elles i així la una per l'altra, ajudant-se i acompanyant-se, van fent poc a poc les paus amb les seves vides i les seves històries i tornen a ser capaces de sentir la brisa de la felicitat.

Es una història simple i intimista però dotada del mèrit, no sempre fàcil d'aconseguir, de crear en el lector un interès creixent pels sentiments dels personatges. Per la forma en com els van mostrant i desvetllant al calor d'una companyia inesperada i que esdevé imprescindible. El llibre és adobat amb les descripcions de la d'una natura desbordant i poc maiejada, com ho és la del nord de Suècia.

L'altra novel·la que em permeto recomanar és ja antiga, doncs fou publicada per primera vegada al 1981, encara que perfectament desconeguda al nostre país fins aquest any. Duu per títol "La casa de mirador cec" i és escrita per Herbjörg Wassmo, autora noruega de renom, per bé que absolutament incògnita a casa nostra.

La història succeeix en una Noruega, extremadament pobra i desolada, tal com la va deixar la segona guerra mundial. Res a veure amb el país actual. La gana, les privacions, la manca de treball, la grisor de la vida són quasi bé tan protagonistes del llibre com els seus herois. En aquest àmbit, una nena, nascuda de la relació entre una noia noruega i un soldat alemany de l'exèrcit d'ocupació, ens parla de la seva vida i dels seus somnis. En un estil que la pròpia autora va qualificar com "gens cuidat", però que està profundament impregnat de la pròpia realitat, la protagonista, Tora, relata la crueltat i el menyspreu amb què es tractada per la gent del poble per ser filla d'un "enemic alemany", la contínua absència de la seva mare, que ha de treballar de sol a sol per poder sobreviure i l'abús del company sentimental de la mare, que la fa trontollar de por i de vergonya. I no obstant, la nena s'anirà afiançant a través de diminutes il·lusions. Tènues alegries, i l'inestimable recolzament de la seva tia que la comprèn i l'ajuda a superar la vergonya del que li ha succeït i alhora a recrear la figura mai coneguda del pare, popularment considerat un enemic invasor, com la d'un home bo que s'hauria cuidat d'ella i de la seva mare, i les hauria estimat, si no l'haguessin mort.

És també aquesta una història intimista. Nascuda en els pensaments d'una nena que necessita aferrar-se a menudes alegries i il·lusions per salvar-se d'una vida que li va en contra.

L'intimisme és una característica dels autors escandinaus. Hi ha qui diu que ho fa un clima més dur, amb molts mesos de foscor i molt aïllament, que obliga a les gents a passar moltes hores mirant dins d'elles mateixes. No ho sé, però en tot cas, l'observació i la descripció dels sentiments en aquests dos llibres és molt fina i acurada. I serveix per què els seus personatges s'alcin per damunt de les seves misèries i tristeses.

I, donat que desitjo que els plàcids dies d'estiu no serveixin només per llegir els coneguts "best sellers", em permeto recomanar-vos aquests dos llibres de literatura nòrdica, esperant que fruiu de la seva lectura.